

A Kárpát-medence térségének földrajzi egysége

A Kárpát-medence térségének részei

Hazánk a Kárpát-medencében fekszik. A **Kárpát-medence és térsége összefüggő rendszert** alkot. Ez tetten érhető a domborzat, az éghajlat, a vízhálózat, a talajtakaró és az élővilág kapcsolatrendszerében, valamint a népesség és a települések eloszlásában, illetve a gazdálkodásban is. Ezt a rendszert az országhatárok átszövik ugyan, de nem vágják el a benne meglévő kapcsolatokat.

A Kárpát-medence térségét európai léptékben **Kárpát-Pannon-térségnek** nevezik. Ez három részre tagolódik: a Kárpátokra, az Alpok keleti részére és a Pannon-medencére. A három nagy egység nagytájakra osztható (1. ábra).

A Kárpát-medence térségének **nagytájit** tovább tagolva már a hazánk területén megismert nagytájakhoz jutunk (2. ábra).

A változatos kőzet-összetételű és formakincsű **Erdélyi-középhegység** (Erdélyi-szigethegység) az Alföldet választja el a hegységkerettől. Nyugati peremén kezdődik a történelmi Erdély területe. Az **Erdélyi-medence** az Erdélyi-középhegység és a Kárpátok közé ékelődött, hullámos felszínű, folyók által felszabdalt dombság.

A Kárpát-medence keletkezése

A Kárpát-medence a Kárpátokkal együtt **alakult ki**. A hegységkeret kiemelkedése közben a medence a mélybe zökkent. Területét később tenger öntötte el, amelynek a mélyén a lerakódott üledékekből hosszú idő alatt vastag kőzetrétegek keletkeztek (pl. mészkő, dolomit). A következő évmilliók során a hegységkeretből érkező folyók hordalékukkal (főként kavics és homok) **feltöltötték** a tengert, ami így kb. 5 millió évvel ezelőtt teljesen visszahúzódott. A jégkorban az Észak-Európa felől előrenyomuló jégtakaró a medencét nem érte el, a Kárpátok magas csúcsait viszont lecsiszolta a jég. A medencében ekkor a szél által lerakott finom szemcsés hordalékból vastag **lössztakaró** képződött.

1. ábra: A Kárpát-Pannon-térség hármas tagolódása és nagytájai

1. Melyek a Kárpát-medence térségének nagytájai?

2. ábra: A Kárpát-medence térségének nagytáji tagolódása

2. Foglald össze egy táblázatban a Kárpát-medence térségének 3 fő részét, a térség nagytájit és azokon belül a hazai nagytájakat!
3. Igazold a térkép alapján, hogy a Kárpát-medence térségét az országhatárok nem a tájhatárok mentén tagolják!
4. A Kárpát-medence térségének nagytájai közül melyiknek a része az Északi-középhegység?

A medencejelleg szerepe

A Kárpát-medence éghajlatát erőteljesen meghatározzák a **medencejellegből** adódó sajátosságok. A hegységkeret megvédi a mélyebben fekvő **belső részeket az erős szelektől**, ezzel együtt felhőből és csapadékból is kevesebb jut a medencébe. Az óceántól távolodva csökken a csapadék évi mennyisége. Az évi középhőmérséklet és az évi napsütéses órák száma a medence déli részein a legmagasabb (3. ábra).

A Kárpát-medence egésze a **Duna vízgyűjtő területéhez** tartozik. Tavasszal a hegységekből induló, a hó olvadásából származó víz veszélyes **árhullámmot** okozhat a medencében.

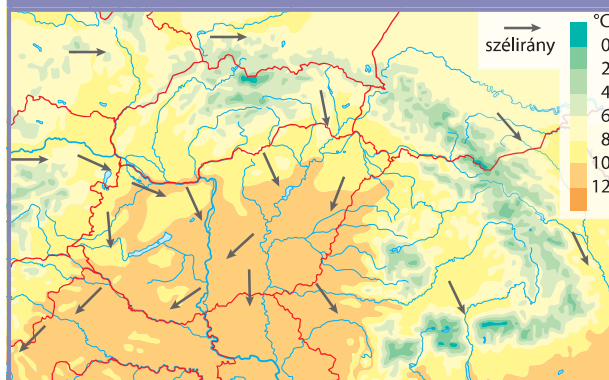
A Kárpát-medence térségének élővilága

Az alföldi területek természetes növényzete az **erdős puszta**, amit már szinte mindenhol felváltott az ember által alakított **kultúrtáj**. A hegységeket is nagyrészt már telepített erdők borítják, de minél magasabbra érünk, annál több érintetlen vagy **természetközeli tájjal** találkozhatunk. A Kárpátok magasabb részein **túlevelű erdők** (4. ábra) nőnek. Fölöttük **havasi legelők**, illetve az év nagy részében hóval fedett hegycsúcsok húzódnak.

Társadalmi-gazdasági összefonódások

A térség népei évszázadok óta szoros **gazdasági kapcsolatban** állnak egymással. A hegységek és a síkvidékek találkozásánál cseréltek gazdát a különböző tájak termékei, ezért ezen a vonalon **vásárvárosok** (pl. Eger, Ungvár, Nagyvárád) jöttek létre. Napjainkban a térség országainak együttműködését számos tényező elősegíti. Szerbián és Ukrajnán kívül minden ország az Európai Unió tagja. Az EU-tagság megkönnyíti a nemzetközi gazdasági együttműködést. Az országok a gazdasági átalakulás különböző szakaszában vannak, gazdasági fejlettségük eltérő (5. ábra), részben ez az oka az országok közötti népességmozgásoknak.

3. ábra: Évi középhőmérséklet és szélirányok a Kárpát-medence térségében

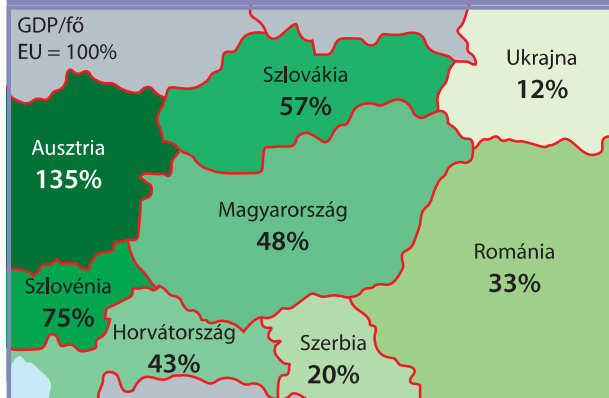

5. Indokold a térkép alapján, hogy hazánk éghajlatában meghatározó a medencében való fekvés!

4. ábra: Fenyőerdő a Magas-Tátrában

5. ábra: A Kárpát-medence térségének országai gazdasági fejlettség szerint (2020)

6. Vizsgáljatok meg egy országot a térségből, hogyan változott a gazdasági fejlettsége 2000 óta!

Rendszerezd az ismereteidet!

Készíts gondolattérképet a felsorolt fogalmakból! Ki is egészítheted a fogalmak listáját.
erdős puszta, havasi legelő, kultúrtáj, vásárváros, lősz, medencejelleg, Duna, Kárpát-medence, Kárpát-Pannon-térség, Kárpátok, Erdélyi-medence, Erdélyi-középhegység